

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA KULLANIM
DAVRANIŞLARI İLE OKUMA ALIŞKANLIKLARI ÜZERİNE BİR
İNCELEME¹**

*AN INVESTIGATION ON SOCIAL MEDIA USE BEHAVIORS AND READING
HABITS OF HIGH SCHOOL STUDENTS*

Deniz Mertkan GEZGİN*

*Geliş Tarihi: 22.11.2020
(Received)*

*Kabul Tarihi:22.11.2021
(Accepted)*

ÖZ: Çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ve sosyal medya kullanım davranışlarının incelenmesidir. Betimsel nitelikte yürütülen çalışmanın katılımcılarını 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz döneminde farklı sınıf kademelerinde öğrenim gören 517 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Verilerin analizlerinde betimsel istatistiklerden Ki-Kare ve tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Çalışmanın bulguları sonucunda lise öğrencilerinin yarısının okuma alışkanlığının olmadığı görülmüştür. Sınıf düzeyi arttıkça okuma alışkanlığının azaldığı ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okuma alışkanlıklarının daha iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Sosyal medya açısından, öğrenciler akıllı telefonlarında yaklaşık olarak üç saatlerini sosyal medya ile geçirmektedirler. Whatsapp, Instagram ve Youtube en yoğun kullandıkları mobil sosyal ağ uygulamalarıdır. Ayrıca, sosyal medyayı gün içerisinde yoğun kullanan öğrencilerin “az okuyan” ya da “okumayan” grupta olduğu görülmüştür. Son olarak, okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin okumama sebepleri öncelik sırasıyla kitap okumayı eğlenceli bulmama, kitap okurken sıkılma ve dijital oyunlar ile zaman geçirme olarak ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Okuma alışkanlığı, Lise öğrencileri, Mobil teknolojiler, Sosyal medya, Z kuşağı.

ABSTRACT: The aim of the study is to examine the reading habits and social media usage behaviors of high school students. The participants of the descriptive study are 517 high school students studying in different classes in the fall semester of the 2019-2020 academic year. Descriptive statistics, Chi-Square and one-way analysis of variance (ANOVA) were used to analyze the data. As a result of the findings of the study, it was seen that half of the high school students do not have a reading habit. It has been determined that as the grade level increases, reading habits decrease and female students have better reading habits than male students. In terms of social media use, students spend approximately three hours on their smartphones with social media. Whatsapp, Instagram and Youtube are the most used mobile social media applications. In addition, it has been observed that students who use social media intensively during the day are in the "not reading enough books" or "not

¹ Çalışma için Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 06.05.2020 tarihinde 2020.03.11 karar numarası ile etik kurul onayı verilmiştir.

* Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, mertkan@trakya.edu.tr, ORCID:0000-0003-4688-043X.

reading books" group. Finally, it has been seen that among the reasons why students who do not have the habit of reading, do not find reading fun, being bored while reading a book and spending time with digital games.

Keywords: Reading habits, High school students, Mobile technologies, Social Media, Z generation.

EXTENDED ABSTRACT

Reading is one of the most effective and productive actions as it not only provides information but also leads to some different gains. The gains obtained through reading enable the individual to behave and be unprejudiced and tolerant in his relations with others. In addition, the individual can expand both his inner world and his view of the outer world, ensure that he is sensitive to nature, and can have the freedom to think, solve problems and create. On the other hand, the habit of reading can be defined as an important skill that enables individuals to do this action voluntarily after learning to read, and at the same time to acquire this action in a continuous, regular and critical way. A reading habit that works with family, school and library is indispensable for the development of society and for consuming information in a meaningful way. But recently, family, school and librarianship have lost their influence. Because families themselves have moved away from reading books, the education system in schools has changed many times, and the libraries in some schools have disappeared due to indifference. In addition to these, it is seen that there are many negative factors in terms of individuals' reading habits. Economic situation, educational status of the family, geographical location, social environment and inequality of opportunity in education and the development of mobile technologies cause the use of traditional reading materials to decrease. In particular, the time spent with social media has begun to increase among young people. The basis of the study is to describe the relationship between high school students' social media usage behaviours and their reading habits and levels.

The study is descriptive in the screening model, which is one of the quantitative research methods to determine the social media usage behaviours and book reading habits of high school students. In addition, convenience sampling method was used in the study. The study group consists of 517 high school students studying in two educational institutions operating in Istanbul and Edirne in the fall semester of the 2019-2020 academic year. A questionnaire form created by the researcher was used to collect the data. SPSS 17.0 for Windows (Statistical Packages for Social Science) package program was used to analysis the data obtained from the questionnaire forms used in the research. In the descriptive analysis phase, frequency (frequency) and percentage (%) values were used. One-way analysis of variance (ANOVA) was used to determine the differences between students' reading levels in terms of the variable of duration of social media use during the day on smart phones. Finally; Chi-square test was used to test the relationship between gender and class variables and reading level.

In this descriptive study, the reading habits and social media usage habits of 517 high school students who constitute the sample were revealed. In accordance with the descriptive studies, the findings obtained in the existing situation were reflected exactly. Accordingly, as a result of the findings, half of the participants had a high reading level and

half had a low reading level. The reading level of female students is higher than that of male students. When the results were examined in terms of grade level, it was concluded that as the grade level increased, the level of reading decreased. In addition, students use social media applications on their smart phones for an average of three hours a day. Social media applications that students use intensively were determined as WhatsApp, Instagram and YouTube, respectively. It is also seen that the reading levels of the students who spend time with social media applications on their smart phones intensively during the day are lower than the other students. Finally, the main reasons for not reading books among students are “books are not fun” and “reading is boring”.

1. GİRİŞ

Okuma, hem bilgi sağlama hem de farklı birtakım kazanımlara da yol açması nedeniyle en etkili ve verimli eylemlerden biridir (Arı ve Demir, 2013). Okuma sayesinde elde edilen kazanımlar sayesinde birey; davranış gösterme ve başkalarıyla ilişkilerinde ön yargısız ve hoşgörülü olabilmekte hem iç dünyasını hem dış dünya bakışını genişletebilmekte, doğaya karşı duyarlı olmakta ve düşünme, problem çözme ve yaratma özgürlüğüne sahip olabilmektedir (Koç ve Müftüoğlu, 2008; Tanju, 2010). Ayrıca okuma becerisi gelişmiş bireylerin sözcük dağarcığının, dil ve bilişsel becerilerinin geliştiği de görülmektedir (Cunningham ve Stanovich, 2001; Sullivan, 2002). Görüldüğü gibi okumanın birey üzerindeki olumlu etkileri aşikârdır. Bu açıdan bireyin ilk öğrencilik yıllarından itibaren okumayla ilişkisinin kesintiye uğramaması için okumanın bir alışkanlık durumuna gelmesi gerekmektedir (Bayat ve Çetinkaya, 2018). Bir başka deyişle birey artık okul ya da ailenin zoruyla okumak yerine okumaktan haz alarak, okumaya gereksinim duyarak bu eylemi gerçekleştirmelidir.

Okuma alışkanlığı, bireylerin okumayı öğrendikten sonra bu eyleme gereksinim duyarak kendi isteğiyle yapmasını ve aynı zamanda bu eylemin sürekli, düzenli ve eleştirisel biçimde kazanılmasını sağlayan önemli bir beceri olarak tanımlanabilir (Tanju, 2010; Yılmaz, Köse ve Korkut, 2009). Okuma alışkanlığının temelleri bireyin çocukluk yıllarında atılmaya başlanmaktadır. Bu yılların okuma alışkanlığının edinilmesinde en etkili dönem olduğu bilinmektedir (Duros ve Papadopoulos, 2009; Kurulgan ve Çekerol, 2008). Yapılan çalışmalar kitap okumaya yeterince değer vermeyen bir toplum olduğumuzu göstermektedir (Arslan ve Çelik, 2009; Zengin, 2003). Bu açıdan çocukluğun ilk yıllarında kitapla tanışmak, çocuğun gelecekteki yaşamını etkileyecektir (Tanju, 2010). Okuma alışkanlığının kazandırılmasında rol model olarak ailenin etkisi kaçınılmazdır (Yalman, Özkan ve Kutluca, 2013). Aile içinde çocuklarla beraber kitap okuyan, kitap fuarları gibi etkinliklere giden, kitaplar ve yazarları hakkında tartışmalar açan ebeveynler çocuklarının hayatlarına çok büyük yatırım yapmaktadır. Okuma alışkanlığına etki eden diğer paydaşlar ise okullar ve kütüphanelerdir. Bireyde okuma alışkanlığı yaratma ve geliştirme için bilgi tüketimini zorunlu kılan eğitim

sistemine ait okullar gerekmektedir. Aynı zamanda bu okullarda yeterli kaynaklara sahip kütüphanelerin varlığı okuma alışkanlığı açısından önemlidir. Aile, okul ve kütüphane ile işleyen bir okuma alışkanlığı toplumun gelişmesi ve bilgiyi anlamlı bir şekilde tüketmesi için olmazsa olmazdır. Fakat son zamanlarda aile, okul ve kütüphanecilik adeta sınıfta kalmaktadır. Aileler bizzat kendileri kitap okumaktan uzaklaşmış, okullarda eğitim sistemi birçok kez değişmiş ve bazı okullarda kütüphaneler ilgisizlikten yok olmuştur. Bunların yanında bireylerin okuma alışkanlığı açısından olumsuz birçok etmen olduğu görülmektedir. Ekonomik durum, ailenin eğitim durumu, coğrafi konum, sosyal çevre ve eğitimde fırsat eşitsizliği bunlardan bir kaçısı olarak gösterilebilir (Guthrie, McGough, Bennett ve Rice, 1996; Yılmaz, 1995). Ayrıca, son dönemde bireyler kitap dışındaki teknolojik araç ve ortamlarda bilgiyi arama ve okumalar yaparken, kitap ve geleneksel okuma materyallerinin kullanımının azaldığı görülmektedir (Gür, 2014). Bu açıdan düşünüldüğünde teknolojinin hızlı ilerleyişinden dolayı her alanda yaşanan olumlu veya olumsuz etkilerden insanın bireysel, zihinsel ve yaratıcı bir şekilde gelişmesini sağlayan okuma alışkanlığı da nasibini almaktadır diyebiliriz (Aksaçoğlu ve Yılmaz, 2007). Özellikle, son 10 yılda iyiden iyiye insanın yaşamında yer eden, neredeyse bireylerin bir organı haline gelen akıllı telefonlar (Gezgin, Hamutoğlu, Sezen-Gültekin ve Yıldırım, 2019), ihtiva ettiği mobil sosyal ağ uygulamaları ve dijital oyunlar başta olmak üzere gittikçe hızlanarak süreceği öngörülen teknolojik gelişmeler ve uygulamalar bireylerin okuma alışkanlıklarını etkilemeye devam edecek gibi gözükmektedir. Okuma alışkanlığının küçük yaşlarda aşılması gerektiği gerçeğine karşın küçük yaşlarda çocuklar evlerde dijital teknolojileri giderek daha fazla kullanmaktadır ve bunlara maruz kalmaktadır (Danby ve Davidson, 2019; Johnson, 2010). Bu durum teknoloji için öngörülen gelişmelerin okuma açısından olumsuz etkiler doğurabileceğini göstermektedir.

Teknoloji, kısaca birçok yönden bilimin uygulamaya geçirilmiş hali olarak tanımlanabilir. Teknoloji sayesinde insanların hayatta kalabilmesi ve daha rahat bir yaşam sürebilmesi için gerekli olan araç ve gereçlerin üretilmesi sağlanmaktadır. Günümüzde hayatın her alanında varlık gösteren teknolojik ürünler sayesinde yaşam oldukça kolaylaşmıştır. Teknoloji sayesinde üretim artmış, mesafeler kısalmış, bilgi tüm dünyaya yayılmıştır. Fakat teknoloji bilinçli kullanılmadığında ya da kullanım açısından aşırıya gidildiğinde bireyi olumsuz etkileyebilmektedir. Bu doğrultuda alanyazın incelendiğinde özellikle mobil teknolojiler ve sosyal medya uygulamalarının genç nesil üzerinde birçok olumsuz etkisi olduğu görülmektedir. Bu olumsuz etkilerden bir tanesi okuma düzeyinin düşmesi ve okuma sıklığının azalması olarak kaşımıza çıkmaktadır. Bu durumu destekler şekilde alanyazın incelendiğinde, Aksaçoğlu ve Yılmaz (2007) tarafından beşinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada öğrencilerin bilgisayar kullanma

süresi ve televizyon izleme süresi artıka kitap okuma sıklığının azaldığını görülmüştür. Dokuzuncu sınıfların okuma alışkanlıkları üzerine yapılan bir çalışmada teknik liseler ve endüstri meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin %20,2'si bilgisayar başında çok vakit geçirdikleri için kitap okuyamadıklarını belirttikleri görülmüştür (Temizyürek, Çolakoğlu ve Coşkun, 2013). Arıcı (2008) tarafından üniversite öğrencileri arasında yürütülen çalışmada da öğrencilerin okuma zamanını TV, film vs. izlemeye ve bilgiye ulaşmada daha kolay olan internete ayırdıkları ortaya çıkmıştır. Mobil internetin yaygınlaşması ile TV yerine bilgisayarlar ve son dönemde akıllı telefonlar yaygın olarak kullanılmaktadır. İnternetin okuma alışkanlığına etkisi üzerine yürütülen çalışmalarda ise internetin öğrencilerin boş zamanlarını dolduran en önemli aktivite olduğuna dikkat çekilmişlerdir (Davarcı, 2013; Mokhtari, Reichard ve Gardner, 2009). Davarcı (2013) tarafından yürütülen bir çalışmada öğrencilerin okuma alışkanlıklarını internetinde etkilediğini belirtmiştir. Ateş ve Şahin (2014) tarafından yürütülen bir çalışmada ise “Yüksek lisans öğrencilerine internet kullanmaya başladıktan sonra, okuma alışkanlıklarındaki farklılığı nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin yarısı olumlu cevaplar verirken çalışmada bazı katılımcılar internete fazla zaman harcadıkları için kitap okuma alışkanlıklarının azaldığını ifade etmişlerdir. İnternet kullanımı ailesi tarafından denetlenen, interneti bilinçli olarak eğitim amaçlı kullanan, kütüphanesi olan, her gün belirli bir süre kitap okuyan, yılda 16'dan fazla kitap okuyan, ailesi sık sık kitap satın alan, en az 21-30 adet kitabı olan ve roman-hikâye okuyan çocukların kitap okumaya ilişkin tutumları ise önemli düzeyde yüksek olduğu görülmüştür (Durualp, Çiçekoğlu ve Durualp, 2013).

Bu çalışmada, lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım davranışları ve okuma alışkanlıklarının betimsel bir şekilde incelenmesi amaçlanmaktadır. Lise öğrencilerinin okuma düzeyleri açısından sosyal medya kullanım davranışları arasındaki olası bir farkı da araştıran bu çalışma, denetimli ve bilinçli bir sosyal medya ve teknoloji kullanımının okuma düzeyi üzerinde etki sağlayabilmesi bağlamında ileriki çalışmalar açısından önem arz etmektedir. Ayrıca, bu çalışma ile öğrencilerin ortaöğretime kadar geçen eğitim süresinde kazandıkları eğitimin niteliği ve sahip olunan bilgi birikimi, kitap okuma bağlamında bize fikir vereceği düşünülmektedir (Temizyürek, Çolakoğlu ve Coşkun, 2013). Bu açıdan ortaöğretim sonrası kademelerde öğrenim gören öğrencilerin okuma düzeylerinin belirlenmesi açısından da çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Lise öğrencilerinin kitap okuma düzeyleri nedir?
2. Lise öğrencilerinin cinsiyeti ile kitap okuma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ile kitap okuma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Lise öğrencilerinin akıllı telefonlarında tercih ettikleri sosyal medya uygulamaları nelerdir?
5. Lise öğrencilerinin sosyal medya amaçlı akıllı telefon kullanım süresine göre kitap okuma düzeyleri arasında fark var mıdır?
6. Lise öğrencilerinin kitap okumama sebepleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Çalışma, lise öğrencilerinin sosyal medya kullanım davranışları ve kitap okuma alışkanlıklarını belirlemek için nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinde, betimsel niteliktedir. Tarama yöntemi, mevcut durumu tespit etmek ve nesnelerin, toplumların, kurumların, olayların doğasını ve özelliklerini ortaya koymak için kullanılmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Betimsel araştırmaların doğasında bir konuya ilişkin katılımcıların görüşleri ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerini belirlemek olduğu için genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklemeler üzerinde yürütülmektedirler.

2.1. Katılımcılar

Çalışmada, kolayda örnekleme metodu kullanılmıştır. Çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz döneminde İstanbul ve Edirne’de faaliyet gösteren iki eğitim kurumunda öğrenim gören 517 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların 261’i (%50,5) kız öğrenci, 256’sı (%49,5) erkek öğrencidir. Öğrencilerden 106’sı (%20,5) 9.sınıf, 105’i (%20,3) 10.sınıf, 177’si (%34,2) 11.sınıf ve 129’u (%25,0) 12. sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin yaş ortalaması $\bar{X}=16,35$ olarak ortaya çıkmıştır. Son olarak, öğrenciler sosyal medya kullanım amaçlı akıllı telefonlarını ortalama $\bar{X}=3,03$ saat kullanmaktadır. Öğrencilerin demografik bilgileri Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Lise Öğrencilerine ait Demografik Veriler

		f	%
Cinsiyet	Kız	261	50,5
	Erkek	256	49,5
Sınıf	9.Sınıf	106	20,5
	10.Sınıf	105	20,3
	11.Sınıf	177	34,2
	12.Sınıf	129	25,0
Toplam		517	100,0

2.2. Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından oluşturulan anket formu kullanılmıştır. Anketin oluşturulmasında farklı alanlardan (Türkçe, Ölçme ve Değerlendirme, Öğretim Teknolojileri) üç uzman tarafında görüş alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda anketten bazı ifadeler çıkarılmıştır. Oluşturulan anket formunda katılımcıların demografik verileri yanında öğrencilerin yıl içerisinde okudukları kitap sayısı, sosyal medya uygulaması tercihleri, günlük sosyal medya amaçlı akıllı telefon kullanım süresi ve kitap okumama sebeplerini ortaya koyan sorular bulunmaktadır.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan anket formlarından elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 17,0 for Windows (Statistical Packages for Social Science) paket programından yararlanılmıştır. Betimleyici analizde sıklık (frekans) ve yüzde (%) kullanılmıştır. Akıllı telefonlarda gün içerisinde sosyal medya kullanım süresi değişkeni açısından öğrencilerin okuma düzeyleri arasındaki farklılıkların belirlenmesinde tek yönlü varyans analizinden (one way-ANOVA) faydalanılmıştır. Cinsiyet ve sınıf değişkenleri ile okuma düzeyi arasındaki ilişkiyi test etmek amaçlı ise de Ki-Kare testinden yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Öğrencilerin okuma alışkanlıklarına ilişkin bulgular

Lise öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin %8,7'sinin “çok okuyan okur” sınıfında olduğu görülmüştür. Orta düzey okuma alışkanlığına sahip öğrencilerinin oranı ise %40,6 iken “az okuyan okur” %17,8'lik kesimi oluşturmaktadır. Öğrencilerin %32,9'u ise okur olmayan başka bir ifade ile hiç kitap okumayan kısmı teşkil etmektedir. Sonuç olarak; katılımcıların üçte birinin yıl içerisinde bir kitap bile okumadığı görülmektedir. Öğrencilerin okuma alışkanlığına ilişkin bulgular Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Okuma düzeyine ait bulgular

		f	%
Okuma Alışkanlığı	Çok okuyan okur	45	8,7
	Orta Düzey okuyan okur	210	40,6
	Az okuyan okur	92	17,8
	Okur olmayan	170	32,9
Toplam		517	100,0

• Amerikan Kütüphane Derneği tarafından önerilen standart temel alınmıştır. Bu standarda göre *Çok okuyan okur*: Yılda 21 ve daha fazla kitap okuyan; *Orta düzeyde okuyan okur*: Yılda 6-20 arası kitap okuyan; *Az okuyan okur*: Yılda 1-5 arası kitap okuyan; *Okur olmayan*: Yılda hiç kitap okumayan olarak kabul edilmektedir(Odabaş, 2005).

3.2.Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre okuma düzeylerine ilişkin bulgular

Cinsiyet değişkeni ile lise öğrencilerinin okuma düzeyleri arasında bir ilişkiyi ortaya koyabilmek için Ki-Kare testinden faydalanılmıştır. Analiz sonucu elde edilen veriler Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyet değişkenine ait bulgular

Cinsiyet		Çok okuyan okur	Orta düzey okuyan okur	Az okuyan okur	Okur olmayan	Toplam
Erkek	f	12	85	50	109	256
	%	4,7	33,2	19,5	42,6	100,0
Kız	f	33	125	42	61	261
	%	12,6	47,9	16,1	23,4	100,0
Toplam	f	45	210	92	170	517
	%	8,7	40,6	17,8	32,9	100,0

$$X^2=31,62; sd=3; p=,00$$

Tablo 3 incelendiğinde p değerinin 0,05’ten küçük bulunması, cinsiyet ile okuma düzeyi değişkenlerinin birbirlerine bağımlı olup aralarında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir($X^2 =31,62; p=,00$). Gözlenen ve beklenen frekanslar da anlamlı derecede farklılaşmıştır. Ayrıca, Tablo 3’de görüldüğü gibi tüm okuma düzeylerinde, okuma bağlamında kız öğrencilerin üstünlüğü gözükmektedir. Bu verilerden hareketle, genellikle okuma alışkanlığına sahip öğrencilerin kız öğrenciler olduğu söylenebilir.

3.3.Öğrencilerin sınıf değişkenine göre okuma düzeylerine ilişkin bulgular

Sınıf değişkeni ile lise öğrencilerinin okuma düzeyleri arasında bir ilişkiyi ortaya koyabilmek için Ki-Kare testinden faydalanılmıştır. Analiz sonucu elde edilen bulgular Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Sınıf değişkenine ait bulgular

Sınıf		Çok okuyan okur	Orta düzey okuyan okur	Az okuyan okur	Okur olmayan	Toplam
9.Sınıf	f	21	52	13	20	106
	%	19,8	49,1	12,3	18,9	100,0
10.Sınıf	f	2	47	25	31	105
	%	1,9	44,8	23,8	29,5	100,0
11.Sınıf	f	15	68	30	64	177
	%	8,5	38,4	16,9	36,2	100,0
12.Sınıf	f	7	43	24	55	129
	%	5,4	33,3	18,6	42,6	100,0
Toplam	f	45	210	92	170	517
	%	8,7	40,6	17,8	32,9	100,0

$X^2=41,48$; $sd=9$; $p=,00$

Tablo 4 incelendiğinde p değerinin 0,05'ten küçük bulunması, sınıf değişkeni ile okuma düzeyi değişkenlerinin birbirlerine bağımlı olup aralarında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($X^2 =41,48$; $p=,00$). Gözlenen ve beklenen frekanslar da anlamlı derecede farklılaşmıştır. Son olarak; yüzde ve frekans değerleri incelendiğinde sınıf düzeyi arttıkça okuma düzeyinde düşüş olduğu görülmektedir.

3.4.Öğrencilerinin akıllı telefonlarında tercih ettikleri sosyal medya uygulamalarına ait bulgular

Lise öğrencilerinin akıllı telefonlarında en yoğun kullandıkları sosyal medya uygulamaları incelendiğinde öğrencilerin %46,4'nin Whatsapp uygulamasını yoğun olarak kullandığı görülmüştür. Ayrıca, öğrencilerin %30,8'i Instagram uygulamasını ve öğrencilerin %19,1'lik kısmı ise Youtube uygulamasını yoğun olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir. Diğer bulgular Tablo 5'de gösterilmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Yoğun kullandıkları sosyal medya uygulamalarına ait bulgular

		f	%
En yoğun Kullanılan Sosyal Medya Uygulamaları	Whatsapp	238	46,0
	Instagram	159	30,8
	Youtube	99	19,1
	Snapchat	9	1,7
	Twitter	7	1,4
	Facebook	4	,8
	Periscope	1	,2
Total		517	100,0

3.5.Öğrencilerin kitap okuma düzeylerine göre sosyal medya için akıllı telefon kullanım süresine ait bulgular

Sosyal medya amaçlı akıllı telefon kullanım süresine göre lise öğrencilerinin okuma düzeyleri açısından olası bir farkın oluşup oluşmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA) yürütülmüştür. Ortaya çıkan sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Okuma düzeyine göre sosyal medya için akıllı telefon kullanım süresine ait ANOVA testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplar Arası	103,113	3	34,371	15,313	,000	1<3, 1<4, 2<3, 2<4
Gruplar İçi	1151,440	513	2,245			
Toplam	1254,553	516				

1: Çok okuyan; 2: Orta düzeyde okuyan; 3:Az okuyan; 4:Okumayan

Tablo 6’ya göre, lise öğrencilerinin okuma düzeylerine göre sosyal medya amaçlı akıllı telefon kullanım süreleri farklılaşmaktadır. Bu farkın hangi düzeyler arasında olduğunu tespit etmek için TUKEY testi yürütülmüştür. Testin sonucuna göre “az okuyan okur” ile “okumayan okur” düzeyine sahip öğrencilerin sosyal medya amaçlı akıllı telefon kullanma süresi, “çok okuyan okur” ile “orta düzeyde okuyan okurun” sosyal medya için akıllı telefon kullanma süresinden anlamlı bir şekilde yüksektir ($F(3-513)=15,313;p=.00$).

3.6.Öğrencilerin kitap okumama sebeplerine ilişkin bulgular

Lise öğrencilerinden az okuyan okur ve okur olmayan grubun($f=262$) kitap okumama sebepleri incelendiğinde öğrencilerin %22,9’nun kitap okumayı eğlenceli bulmadığı görülmektedir. Bu bulguyu sırasıyla %19,1 öğrenci oranı ile kitap okumayı sıkıcı bulanlar takip etmektedir. Ayrıca, öğrencilerin %12,6’sı bilgisayar oyunları oynamayı, %11,1’i ise akıllı telefonu ile ilgilenmeyi ve %6,9’u ise sosyal medya ile ilgilenmeyi okumaya tercih ettiği görülmektedir. Diğer bulgular Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7. Okuma sebeplerine ait bulgular

		f	%
Kitap Okumama Sebepleri	Eğlenceli bulmuyorum.	60	22,9
	Sıkılıyorum	50	19,1
	Bilgisayar oyunlarını oynuyorum	33	12,6
	Zamanım olmuyor	30	11,5
	Akıllı telefonumla ilgileniyorum	29	11,1
	Dikkatim dağılıyor	20	7,6
	Sosyal medya ile ilgileniyorum	18	6,9
	Arkadaşlarımla mesajlaşıyorum.	11	4,2
Hızlı okuyamıyorum	11	4,2	
Toplam		262	100,0

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Lise öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ile sosyal medya kullanım davranışları arasındaki ilişkiyi araştıran bu çalışmada, öğrencilerin %8,7'sinin “çok okuyan okur” ve %40,6'sının ise “orta düzey okur” düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Fakat öğrencilerin %17,8'inin “az okuyan okur” ve %32,9'unun ise “okur olmayan” başka bir ifade ile hiç kitap okumayan kısmı teşkil ettiği ortaya çıkmıştır. Sonuçlar göstermektedir ki; okuma düzeyi açısından öğrencilerin neredeyse yarısının okuma alışkanlığı iyi seviyede, diğer yarısının ise okuma alışkanlığı yoktur. Bulguları destekler şekilde, Odabaş, Odabaş ve Sevmez (2018) tarafından yürütülen çalışmada, 304 öğrencinin okuma süreleri üzerinden yapılan gruplandırma sonucuna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun “az okuyan okur” düzeyinde yer aldığı görülmüştür. Ortaöğretim öğrencileriyle yürütülen bir çalışmada ise öğrencilerin önemli bir bölümünün düşük okuma alışkanlığına sahip oldukları ve öğrencilerin % 85,3'ünün ayda bir kitap bile okumadığı ortaya çıkmıştır (Taşkesenlioğlu, 2013). Demirer, Yıldız ve Sünbül (2011) tarafından yürütülen çalışmada da katılımcılar arasında düzenli kitap okuyanların oranı %25,8 olarak sunulmuştur. Alanyazında farklı bulguların ortaya çıktığı çalışmalarda görülmüştür. Balcı, Uyar ve Büyükkız (2012) tarafından yapılan bir araştırmada elde edilen bulgular, örneklem grubundaki öğrencilerin beşte ikisinin "orta düzeyde okuyucu", beşte ikisinin "çok okuyan okuyucu" olduğu göstermektedir. Aynı çalışmada “az okuyan” okuyucuların ise %14,6'lık bir orana sahip olduğu görülmüştür. Bir başka çalışmada ise ilköğretim öğrencilerinin okumaya karşı ilgi duydukları ve yüksek düzeyde okuma alışkanlığına sahip oldukları tespit edilmiştir (Suna, 2006). Yürütülen çalışmanın bulguları ve alanyazından elde edilen bulgular çerçevesinde öğrencilerin çoğunun okuma alışkanlıklarının yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir.

Çalışmada okuma düzeyi grupları, cinsiyet açısından incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okuma düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Alanyazında çalışmayı destekler şekilde ergenlik dönemi ve üniversite çağlarında kız öğrencilerin okuma alışkanlığının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve okuma açısından tutumlarının da yüksek olduğu görülmüştür (Akkaya ve Özdemir, 2013; Arslan ve Çelik, 2009; Batur ve Bek, 2010; Bozpolat, 2010; Can, Türkyılmaz ve Karadeniz, 2010; Özbay, Bağcı ve Uyar, 2008; Sadioğlu ve Bilgin, 2008). Alanyazında farklı bulguların ortaya çıktığı çalışmalarda bulunmaktadır. Bir çalışmada ilköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı rapor edilmiştir (Suna,2006). Bir başka çalışmada ise gazete, edebiyat yazıları ve web siteleri üzerinden bulunan yazıları okuma açısından erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre okuma düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür (Karim ve Hasan, 2007). Yürütülen

çalışmanın bulguları çerçevesinde kız öğrencilerin okuma alışkanlığının daha fazla olduğunu işaret etmektedir.

Sınıf değişkenine göre okuma düzeyi ile anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Çalışmada sınıf değişkenine göre veriler, sınıf düzeyi arttıkça okuma düzeyinde azalma eğilimi bulunduğunu göstermektedir. Benzer şekilde ilköğretim öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ders dışında kitap okuma isteğinin sınıf düzeyi arttıkça düştüğü rapor edilmiştir (Acat, Demiral ve Arın, 2008). İşeri (2010) tarafından yürütülen çalışmada öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi arttıkça tutum düzeyinin düştüğü tespit edilmiştir. Baş (2012) tarafından yürütülen çalışmada ise lise öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının dokuzuncu sınıfta öğrenim gören öğrencilerin lehine anlamlı olarak farklılaşması manidar görülmektedir. Alanyazındaki sınıf düzeyi değişkeninin ele alınan bu çalışmalar ve çalışmanın bulguları göstermektedir ki sınıf düzeyi arttıkça okuma düzeyi düşmektedir. Betimsel çalışmaların mantığı olarak bir nedene bakılmaksızın; bu durumun sınıf düzeyi arttıkça üniversiteye giriş sınavlarının yaklaşması ile oluşan zaman kıstıtlılığının bir etkisi olarak da düşünülebilir.

Çalışmada öğrencilerin tercih ettiği sosyal medya uygulamaları sırasıyla Whatsapp, Instagram ve Youtube olarak tespit edilmiştir. Çalışmada, akıllı telefonlarda yoğunlukla kullanılan bu uygulamaların kullanım amaçları hakkında bir araştırma sorusu bulunmamasına rağmen öğrencilerin daha çok sohbet ve eğlence amaçlı bu uygulamaları kullandıkları bilinmektedir (Durualp, Çiçekoğlu ve Durualp, 2013). Bunu destekler şekilde bir çalışmada öğrencilerin bilgisayar ve internetten kitap, gazete ve dergi okuma sitelerini kullanma oranının oldukça düşük seviyede olduğunu ve daha çok bu teknolojileri sosyal paylaşım ve oyun amaçlı kullandıkları ortaya çıkmıştır (Davarcı,2013). İletişim teknolojileri ile sohbet ve eğlence amaçlı zaman geçiren öğrencilerin kitap okumaya karşı tutumunun düşük olması (Durualp, Çiçekoğlu ve Durualp, 2013), öğrencilerin kitap okumadan uzaklaşmasını sağlayabilmektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın bulguları incelendiğinde alanyazına paralel olarak öğrencilerin arkadaşları ile iletişim, sohbet amaçlı Whatsapp ve özellikle son zamanlarda anlık hikâyeler ve eğlence amaçlı Instagram ve Youtube kullandıkları düşünülmektedir. Yürütülen çalışmanın bulgular çerçevesinde öğrencilerin akıllı telefonlarında popüler uygulamaların Whatsapp, Instagram ve Youtube uygulaması olduğu söylenebilir.

Akıllı telefonda günlük sosyal medya kullanım süresi açısından bulgular incelendiğinde akıllı telefonlarında günlük yoğun bir şekilde sosyal medya kullanan “az okuyan okur” ile “okumayan okur” olarak kabul edilen öğrenci gruplarının okuma düzeyi, akıllı telefonlarında daha az süreler sosyal medya ile zaman geçiren “çok okuyan okur” ile “orta düzeyde okur” gruplarının düzeyine göre anlamlı bir şekilde düşüktür. Bu bağlamda akıllı telefonda geçirilen sürenin artmasının okuma düzeyi üzerinde negatif etkisi olduğu düşünülebilir. Owusu-

Acheaw(2016) tarafından yürütülen bir çalışmada benzer bulgular elde edilmiştir. Bulgulara göre sosyal medyada geçirilen zaman ile okuma alışkanlıkları arasında bir ilişki olduğu ve gün içerisinde sosyal medyanın yoğun olarak kullanımının düşük okuma alışkanlığına yol açtığını ortaya çıkmıştır. Bir başka çalışmada ise sosyal medya kullanım süresi durumuna farklı açıdan bakılmış ve sosyal medyayı günlük ortalama iki saat ve daha fazla kullanan öğrencilerin orta derecede bağımlılık gösterdiği ifade edilmiştir (Durdu, 2019). Bu açıdan düşünüldüğünde okuma alışkanlığının dijital bağımlılık oluşmaması ve azaltılması açısından da önemli olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda boş zamanlarını kitap okumak yerine yoğun bir şekilde sosyal medya ile geçiren öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı açısından risk taşıdıkları, okuma eksikliğinden ortaya çıkabilecek sorunlar yanında fiziksel ve ruhsal problemler de yaşayabilecekleri unutulmamalıdır. Bu durum ters bir döngü olarak da öğrencilerin okuma düzeylerine olumsuz anlamda etki yaratabilecektir.

Çalışmada kitap okumama sebebi olarak öğrencilerin en yoğun dile getirdikleri kitap okumanın eğlenceli olmadığı ve kitap okurken sıkılmalarıdır. Bunu takip eden sebepler sırasıyla bilgisayar oyunları oynamak, yeterli zaman olmaması, akıllı telefon ile ilgilenme ve sosyal medya kullanımı olduğu görülmektedir. Görüldüğü gibi teknoloji kullanımı yüzünden kitap okumayan öğrenciler çalışmanın %30,6'lık kısmını oluşturmaktadır. Fakat sosyal medya kullanımı açısından bu oran düşünüldüğünde oranın %6,9 olduğu görülmüştür. Çalışmadaki bazı bulguları destekler şekilde Arıcı (2018) tarafından yürütülen bir çalışmada kitap okumaya yeterince zaman ayırmayan öğrencilerinin çoğunlukla bu durumun sebebi olarak kitapları sıkıcı buldukları ifade edilmiştir. Bir başka çalışmada ise üniversite öğrencilerinin kitap okumama sebepleri olarak zaman, internet, yoğun iş veya okul yaşamı, ekonomik problemler, eğitim ve öğretim programlarının yetersizliği, okumanın sıkıcı olması ortaya çıkmıştır (Özden, 2018). Babayiğit (2019) tarafından yürütülen çalışmada ise “okurken canım sıkılıyor”, “okumayı sevmiyorum”, “okumaya zamanım yok”, “okuma alışkanlığım yok”, “cep telefonu ve bilgisayarla ilgileniyorum” gibi nedenler ortaya çıkmıştır. Bulgular ve alanyazındaki sonuçlar neticesinde öğrenciler arasında kitap okumanın eğlenceli olmadığı, sevilmediği ve öğrencilerin kitap okurken sıkıldıklarını söyleyebiliriz. Aynı zamanda akıllı telefon, internet ve sosyal medya ile zaman geçirmenin okuma alışkanlığına azalmasına sebep olabileceğini de ifade edebiliriz. Çünkü bunu destekler şekilde Z kuşağı için internet, eğlence amaçlı okumaktan, akademik amaçlarla okumaktan veya televizyon izlemekten bile daha fazla keyif verici olduğu ifade edilmektedir. (Mokhtari, Reichard ve Gardner, 2009).

Sonuç olarak, bu betimsel çalışmada örnekleme oluşturan 517 lise öğrencisinin okuma alışkanlıkları ve sosyal medya kullanım alışkanlıkları ortaya konulmuştur. Betimsel çalışmalar gereğince var olan durumda elde edilen bulgular

aynen yansıtılmıştır. Buna göre katılımcıların yarısının okuma düzeyi yüksek ve yarısının okuma düzeyi düşüktür. Kız öğrencilerin okuma düzeyi, erkek öğrencilerin okuma düzeyinden daha yüksektir. Ayrıca öğrenciler akıllı telefonlarında sosyal medya uygulamalarını gün içerisinde ortalama üç saat kullanmaktadırlar. Öğrencilerin yoğun olarak kullandıkları sosyal medya uygulamaları sırasıyla Whatsapp, Instagram ve Youtube olarak tespit edilmiştir. Gün içerisinde yoğun olarak akıllı telefonlarından sosyal medya uygulamaları ile zaman geçiren öğrencilerin okuma düzeylerinin diğer öğrencilere göre düşük olduğu da görülmektedir. Son olarak, öğrenciler arasında kitap okumama sebeplerinin başında “kitapların eğlenceli olmaması” ve “okumanın sıkıcı olması” gelmektedir. Z kuşağının temel özelliklerinden olan çabuk sıkılmak, sonuç odaklı olmak, hızlı tüketmek ve eğlence motivasyonları çalışmanın bulgularını destekleyici niteliktedir (Alp, Tuncer, Sulaiman ve Güngör, 2019). Teknoloji kullanımı açısından “bilgisayar oyunları”, “sosyal medya kullanımı” ve “akıllı telefonla geçirilen zaman” kitap okumama sebepleri arasında üçüncü sıradadır. Ortaöğretime kadar olan öğretim kademelerinde okuma düzeyinin okul ve öğretmen etkisiyle daha yüksek olduğu (McKenna, Kear ve diğ., 1995) fakat lise döneminde okumanın azalması düşündürücüdür. Fakat çalışma belirtildiği gibi betimsel bir çalışma olduğundan genel olarak gelişen mobil teknolojilerinin, öğrencilerin okuma alışkanlığını kesin olarak düşürdüğü ya da okuma alışkanlıklarını değiştirdiği söylemek ya da öğrencilerin artık okumayı basılı materyaller yerine teknolojik cihazlardan üzerinden yapıyor olabileceği sonucuna varmak ya da araştırma yapmak başka bir çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu açıdan ergenlik öncesi ve ergenlik döneminde bireylerin problemleri akıllı telefon ve sosyal medya kullanımı ile kitap okuma davranışları arasındaki olası ilişkilerin ortaya çıkarılması için yürütülecek çalışmalar alanyazına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Acat, B., Demiral, H., & Arın, A. (2008). *Okuma alışkanlığı göstergelerine göre ilköğretim öğrencilerinin durumları*. Türkçe Öğretimi Kongresi (18–20 Mayıs 2008).

Akkaya, N., & Özdemir, S. (2013). Ortaöğretim Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (İzmir-Buca Örneği)*/An Investigation of High School Students' Attitudes towards Reading (İzmir-Buca Sample). *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 75.

Alp, G. T., Tuncer, A. D., Sulaiman, S. A. B., & Güngör, A. (2019, November). Çalışma hayatında y ve z kuşağının motivasyonel farklılıkları. *In Proceedings on 2nd International Conference on Technology and Science* (pp. 803-810).

Aksaçlıoğlu, A. G., & Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 3-28.

Arı, E., & Demir, M. K. (2013). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 116-128.

Arıcı, A. (2008). Okumayı Niye Sevmiyoruz? Üniversite Öğrencileri ile Mülakatlar/Why Don't We Like Reading? Interviews with Undergraduates. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 91-100.

Arslan, Y., & Çelik, Z. Ç. E. (2009). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(26), 113-124.

Ateş, V., & Şahin, S. (2014). Yüksek Lisans Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarına Bilgisayar ve İnternet Teknolojilerinin Etkileri. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 15(2).

Balcı, A., Uyar, Y., & Büyükkiz, K. K. (2012). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları, kütüphane kullanma sıklıkları ve okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi. - *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 7/4, 965-985.

Baş, G. (2012). Reading Attitudes of High School Students: An Analysis From Different Variables. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 3 (2), 47-58.

Batur, Z., & Bek, H. G. H. (2010). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma: Uşak Eğitim Fakültesi örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 32-49.

Bayat, N., & Çetinkaya, G. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları ve Tercihleri/ Reading Habits and Preferences of Secondary School Students. *Elementary Education Online*, 17(2), 984-1001.

Babayiğit, Ö. (2019). I don't read: The Reasons Of Preservice Primary School Teachers Who Do Not Read. *Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, 32.

Bozpolat, E. (2010). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 2(1), 411-428.

Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Can, R., Türkyılmaz, M., & Karadeniz, A. (2010). Ergenlik dönemi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3, 1-21.

Cunningham, A. E., & Stanovich, K. E. (2001). What reading does for the mind. *Journal of Direct Instruction*, 1(2), 137-149.

Danby, S., & Davidson, C. (2019). Webs of relationships. The Routledge handbook of digital literacies in early childhood, 402-415.

Davarcı, N. (2013). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlığı İle Bilgisayar - İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Demirer, V., Yıldız, D. Ç., & Sünbül, A. M. (2011). The Relationship between Primary School Students' Computer-İnternet Usage and Reading Habits: Sample of Konya. *Elementary Education Online*, 10(3).

Durdu, A. (2019). Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ve akademik erteleme davranışlarının incelenmesi (Doctoral dissertation, Toros Üniversitesi).

Duros, I. & Papadopoulos, C. (2009). *Effects of A Book Club Intervention On Fifth Graders' Vocabulary, Reading Habit And Attitude*. Boston: Boston University School Of Education Submitted In Partial Fulfillment of the Requirements For The Degree of Doctor of Education.

Durualp, E., Çiçekoğlu, P., & Durualp, E. (2013). Sekizinci sınıf öğrencilerinin kitap okumaya yönelik tutumlarının internet ve kitap okuma alışkanlıkları açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 2(1), 115-132.

Gezgin, D. M., Hamutoğlu, N. B., Sezen-Gültekin, G., & Yıldırım, S. (2019). Preservice teachers' metaphorical perceptions on smartphone, No Mobile Phone Phobia (Nomophobia) and Fear of Missing Out (FoMO). *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 733-783.

Guthrie, J.T., McGough, K., Bennett, L., & Rice, M.E. (1996). Concept-oriented reading instruction to develop motivational and cognitive aspects of reading. In L. Baker, P. Afflerbach, & D. Reinking (Ed.), *Developing engaged readers in school and home communities* (pp. 165–190). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Gür, T. (2014). Öğretmen adaylarının okuma ve boş zaman değerlendirme alışkanlıkları. *Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6(1).

İşeri, K. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okuma Tutumlarının İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 468-487.

Johnson, G. M. (2010). Young Children's Internet use at home and at school: Patterns and profiles. *Journal of Early Childhood Research* 8(3): 282–293.

Karim, N. S. A., & Hasan, A. (2007). Reading habits and attitude in the digital age. *The Electronic Library*.

Koç, S. & Müftüoğlu, G. (2008). Dinleme ve okuma öğretimi. 05 Ekim 2020 tarihinde www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2277/unite04.pdf adresinden erişildi.

Kurulgan, M., & Çekerol, G. S. (2008). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 237-258.

McKenna, M. C., Kear, D. J. ve diğ. (1995). Children's attitudes toward reading: A national survey. *Reading Research Quarterly*, 30, 934 -956.

Mokhtari, K., Reichard, C. A., & Gardner, A. (2009). The impact of internet and television use on the reading habits and practices of college students. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 52(7), 609-619.

Odabaş, H. (2005). Ülkemizde okuma alışkanlığı ve eleştirel okuma. 41. Kütüphane Etkinleri: Öğrenen Toplumda Okul Kütüphaneleri (31 Mart 2005), Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, http://bilgibelge.humanity.ankara.edu.tr/ogrelfiles/ho/Ulkmzde_okm_al_ve_el_okm.doc (erişim tarihi 29 Eylül 2020).

Odabaş, H., Odabaş, Z. Y., & Sevmez, H. (2018). Üniversite öğrencilerinde dijital/e-kitap okuma kültürü: Selçuk Üniversitesi örneği. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(1), 139-171.

Owusu-Acheaw, M. (2016). Social media usage and its impact on reading habits: a study of Koforidua Polytechnic students. *International Journal of Social Media and Interactive Learning Environments*, 4(3), 211-222.

Özbay, M., Bağcı, H., & Uyar, Y. (2008). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 117-136.

Özden, M. (2018). Niçin Okumuyoruz?. *Tarih Okulu Dergisi*, 11(35), 299-313.

Sadioğlu, Ö., & Bilgin, A. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Becerileri İle Cinsiyet ve Anne-Baba Eğitim Durumu Arasındaki İlişki. *İlköğretim Online*, 7(3).

Sullivan, A. (2002). Bourdieu and education: How useful is Bourdieu's theory for researchers? *Netherlands' Journal of Social Sciences*, 38(2), 144-166.

Suna, Ç. (2006). İlköğretim öğrencilerinin okuma ilgi ve alışkanlıklarının analitik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi (Master's thesis, Anadolu Üniversitesi).

Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), 30-39.

Taşkesenlioğlu, L. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine bir inceleme. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9).

Temizyürek, F., Çolakoğlu, B. K., & Coşkun, S. (2013). Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 114-150.

Yalman, M., Özkan, E., & Kutluca, T. (2013). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları Üzerine Betimsel Bir Araştırma: *Dicle Üniversitesi Örneği*. *Information World/Bilgi Dünyası*, 14(2).

Yılmaz, B. (1995). Okuma sosyolojisi: Ankara'da oturanların okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(3), 325-336.

Yılmaz, B., Köse, E., & Korkut, Ş. (2009). Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1), 22-51.

Zengin, N. (2003). Gençlerin Okuma Alışkanlıklarını Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma Hakkında. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 131.